

הדלקת נרות במקומות ציבוריים שאינם בית כנסת

13. שו"ת ציץ אליעזר חלק טו סימן ל

אם מותר לברך על הדלקת נרות חנוכה במסיבה ... ברור הדבר שאין לברך, ופוק חזי כמה דיות נשתפכו בקשר למנהג ההדלקה בבית הכנסת ואיך שאפשר לברך על כך, וכמה מגדולי דורות הקפידו באמת שלא לברך על ההדלקה בבהכ"נ [הגם שלמעשה כן מברכין כפסק השו"ע]... על כן ברור ופשוט הדבר שאין בכחנו להוסיף עוד ולהנהיג להדליק ולברך על הדנ"ח במסיבות, ויש למנוע זאת, והמברך מברך ברכה לבטלה, והנמנע יקבל שכר על הפרישה. בברכה ובהוקרה אליעזר יהודא וולדינברג.

14. שו"ת שבט הלוי חלק ד סימן סה

הנה כבר נשאלתי ע"ז כ"פ, ודעתי העני' דאין לברך, וטעמי ונמוקי דהפוסקים נתקשו בעצם המנהג של הדלקה גם בבית הכנסת, וכן הריב"ש בתשובה סי' קי"א דבהדלקה זאת אין אדם יוצא בה, ובב"י תרע"א כ' בשביל האורחים שאין להם בית שמוציאים אותם בהדלקה זו, וכבר נתקשה בדבריו החכם צבי ... אלא דמכ"מ מנהג ותיקין הוא כמש"כ הריב"ש בתשובה שם, ובכל בו כ' הטעם כדי להוציא למי שאינו בקי, וגם כי הוא הידור המצוה ופירסום הנס וזכר למקדש, - והנה בטעם להוציא שאינו בקי חולק הריב"ש שם שהי' אביר הפוסקים שכ' שאין אדם יוצא בזה, - וא"כ עיקר הטעם במש"כ הכל בו משום הידור מצוה פרסום הנס וזכר למקדש, וא"כ אולי לא נתיסד המנהג רק בבית הכנסת דיש בזה דמיון להדלקת מנורה במקדש ואיכא בזה זכר למקדש

15. שו"ת אז נדברו חלק ה סימן לו

ואף שאין המנהג להדליק בכל המקומות של אסיפת רבים זהו בגלל שמסתמא כל אחד כבר השתתף בהדלקת בית הכנסת ואפשר דאפילו לא היה נוכח בהדלקה דמ"מ כיון שהוא חבר בית הכנסת ממילא הש"ץ הוא שליח של כל אחד שיש לו שייכות לבית הכנסת ונושא בעול ההוצאה. אבל בנידון שמדליקין בככר העיר והעיקר הוא בשביל הנוער ומסתמא רבים מהם לא משתתפים בבית הכנסת ... ממילא אפשר לעשות ברכה בלא שום פקפוק

16. שו"ת יביע אומר חלק ז - אורח חיים סימן נז

והנה ראיתי מלכים מדיינים מרבני דורינו הי"ו אודות מסיבות הנערכות באולמי שמחות וכיו"ב בליל חנוכה, עם המון חוגג, ומשמיעים בהם דברי תורה ומוסר לקרב את ישראל אל צור מחצבתם, האם רשאים להדליק שם נרות חנוכה בברכות, משום פרסומי ניסא, לברך את השם במקהלות, וכמו שפשט המנהג הזה בבית הכנסת, או שמא נאמר הבו דלא להוסיף עלה, ודי לנו לברך על הדלקת נ"ח בבהכ"נ, שהוא מקדש מעט, ויש בו דמיון לנס שאירע בבית המקדש, ורוב רבני דורנו סוברים כסברא אחרונה דשב ואל תעשה עדיף. ... אולם בספר משנת יעקב להגר"י רוזינטל נר"ו (בהל' חנוכה עמוד ר"ס) כתב לברך, כי פעמים רבות הפרסום במסיבות אלה גדול ביותר, אפי' מן הפרסום של בהכ"נ, מהקהל הרב הנוהר לשם. ע"ש. ואחרי הודיע ה' אותנו את כל הנ"ל ביישוב דברי מרן הש"ע בזה, נראה שהנוהגים לברך על הדלקת נרות חנוכה במסיבות כאלה, יש להם על מה שיסמוכו, כיון שיש בזה משום פרסומי ניסא. ומה טוב להתפלל שם תפילת ערבית בצבור מיד לאחר ההדלקה, וכפי שנוהגים בבתי הכנסת.

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד ב

מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק מאי לאו, דאי כבתה הדר מדליק לה! - לא, דאי לא אדליק - מדליק. ואי נמי: לשיעורה. עד שתכלה רגל מן השוק, - ועד כמה? - אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: עד דכליא ריגלא דתרמודאי.

2. רא"ש מסכת שבת פרק ב סימן ג

עד שתכלה רגל מן השוק עד כמה. רבי יוחנן אמר עד דכליא ריגלא דתרמודאי פירוש עצים ידועים אצלם ונקראים תרמודא ובני אדם המביאין אותם נקראים תרמודאי ומתעכבין עד אחר שקיעה כמו חצי שעה עד שמגיעין לבתיהם:

3. רא"ש מסכת שבת פרק ב סימן ג

אי נמי לשיעורא שיש ליתן שמן בנר שיהא דולק כשיעור הזה. א"נ אם אחר שדלקה כשיעור הזה רצה לכבותה או להשתמש לאורה הרשות בידו.

4. תוספות מסכת שבת דף כא עמוד ב

דאי לא אדליק מדליק - אבל מכאן ואילך עבר הזמן אומר הר"י פורת דיש ליזהר ולהדליק בלילה מיד שלא יאחר יותר מדאי ומ"מ אם איחר ידליק מספק דהא משני שינויי אחרינא ולר"י נראה דעתה אין לחוש מתי ידליק דאנו אין לנו היכרא אלא לבני הבית שהרי מדליקין מבפנים

5. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ד הלכה ה

אין מדליקין נרות חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם שקיעתה לא מאחרין ולא מקדימין, שכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק, וכמה הוא זמן זה כמו חצי שעה או יתר, עבר זמן זה אינו מדליק

6. ר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף ט עמוד א

מצותה משתשקע החמה. לאו למימרא שלא יהא רשאי להדליק קודם זמן זה דשבת יוכיח שצריך להדליק קודם שקיעת החמה לרבה דאמר בשלהי פרקין (דף לד ב) דמשתשקע החמה הוי בין השמשות אלא עיקר מצותה קאמר ואם רצה להקדים מקדים אבל מדברי בעל הלכות ז"ל נראה דדוקא נקט משתשקע החמה ובערב שבת נמי מדליק אחר שקיעה וכרב יוסף דאמר דמשתשקע החמה עד שהכסיף העליון והשוה לתחתון יום:

7. בית יוסף אורח חיים סימן תרעב

ודברי הרמב"ם (פ"ד ה"ה) כדברי בעל הלכות גדולות שכתב אין מדליקין נרות חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם שקיעתה לא מאחרין ולא מקדימין ונראה שדקדק רבינו לכתוב מסוף שקיעת החמה משום דתחלת שקיעת החמה עדיין היום גדול כמו שכתבו התוספות בפרק במה מדליקין (לה. ד"ה תרי):

8. חידושי הרשב"א מסכת שבת דף כא עמוד ב

עיקר מצותה לחייבו להדליק אינה אלא משתשקע החמה, והראיה הדלקת נר חנוכה בערב שבת דעל כרחין מקדים עם חשיכה לרבה דאמר בשילהי פירקין (ל"ד ב') משתשקע החמה בין השמשות,

9. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעב סעיף א

אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה, אלא עם סוף שקיעתה, לא מאחרים ולא מקדימים. ויש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להקדים מפלג המנחה ולמעלה, ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק.

סברת מרן השו"ע לגמרי, שהרי שיטת מרן היא כדעת ר"ת שיש ב' שקיעות, ומשקיעה שניה מתחיל בין השמשות בשיעור ג' רבעי מיל, וכמבואר בשו"ע בסימן רס"א סעיף ב', ואפשר שכוונת דברי מרן סוף שקיעה, היינו שקיעה שניה, מכל מקום לדין דקי"ל כהגאונים, וכמבואר בספר אור לציון תשובות ח"א שם, נקטינן מיהא סוף שקיעה, וכדחזינו לענין תענית דהיינו צאת הכוכבים לדין.

14. שו"ת שבט הלוי חלק ד סימן סו

ואבא לשאלתנו בענין פלג המנחה, הנה הב"י הביא כן בשם ארחות חיים דמפלג המנחה יוצא לצורך וקבע כן בשו"ע הטהור בשם יש אומרים, ודעת המ"ב ג' ובשער הציון אות ה' שכן הלכה אף על פי שבמקום שכותב המחבר י"א ודעה ראשונה בסתם קי"ל כדעה ראשונה הסתמית, מכ"מ המ"ב נמשך בזה אחרי הגאון חיד"א בברכי יוסף שגם דעה ראשונה מודה בזה לה"א והא דכ' בשם י"א ע"ש בברכ"י.

איברא כבר כתבתי בשבט הלוי ח"ג סו"ס פ"א דמצאתי להגאון חיד"א בעצמו בס' כסא רחמים על מס' סופרים פ"כ (שהעתיק המג"א ריש סי' תרע"ב) שחזר ממה שכתב בברכי יוסף ודעתו שם לדינא דדעת ה"א דמפלג המנחה חולק אסתמת השו"ע ברישא ואין לברך בשום אופן מפלג המנחה ולמעלה וכהשערתי בתחלה בשבט הלוי ח"א סי' קפ"ח דהעתיק מס' סופרים במג"א ס"ק א' מצות הדלקתו משתשקע החמה ואם הדליקו ביום אין נאותין ממנו ואין מברכין עליו וכו', כ"ז חולק אדינא די"א הנ"ל.

...ועכ"פ ענין הדלקה אפילו בשעת הדחק מפלג המנחה ולמעלה לא פשוט כ"כ, ופשיטא בעיני דמי שיכול להדליק בזמנו ע"י שליח או בעצמו מפלג המנחה שידליק בזמנו ע"י שליח שבזה יוצא דרך ודאי, ובזה יש ספק על יציאתו ידי חובתו, אמנם הספק השני אם להדליק בזמנו ע"י שליח או מאוחר בלילה ע"י עצמו, הנה זה לכאורה נוגע למה שנסתפק הגאון חתן סופר בשער הטטפת פי"א בד"ן זריזין מקדימין למצות ע"י שליח אי עדיף ממצוה בו יותר בשלוחו ... ובספק הראשון אי זריז ע"י שליח עדיף או מצוה בו יראה בפשיטות דמצוה בו עדיף, ובספק השני אם מה שהוא עושה אינו מובחר כ"כ כהאי דהכא צ"ע, ומכ"ש כאן דלי"א בראשונים לא יצא כלל אחרי הזמן, מ"מ יראה דסוגיא דעלמא יותר נוטה לדלוק ע"י עצמו אפילו אח"כ כל שהוא עדיין בגדר ברכה, וידעתי שיש עוד מקום לצדד בזה אך כבר הארכתי מדאי.

10. שו"ת אור לציון חלק ד - הערות פרק מג - זמן ההדלקה הערה א והנה לשון הרמב"ם בפרק ד' מהלכות חנוכה הלכה ה' הוא, אין מדליקין נרות חנוכה קודם שתשקע החמה, אלא עם שקיעתה, לא מאחרין ולא מקדימין. דהיינו שמרן כתב את לשון הרמב"ם, אך שינה וכתב עם סוף שקיעתה. ויש לעיין אם כוונת מרן לפרש את דברי הרמב"ם, שכוונת הרמב"ם לסוף שקיעה, או שכתב ושינה לשונו כדי לפסוק כדברי הטור שכתב להדליק בסוף השקיעה, ושלא כדברי הרמב"ם דמשמע בתחילת שקיעה. והיה נראה לבאר שמרן שינה מדברי הרמב"ם וכתב סוף שקיעתה, לפרש שלא כדברי הרמב"ם שרצה לומר עם שקיעתה, דהיינו בשעה שהשמש מתכסית מעינינו. וכן נטה לומר בבאה"ל שם ד"ה לא מאחרים וד"ה לא מקדימים, ע"ש. וראה גם ביד אהרן שם. אולם שוב נראה, שיש מקום לבאר בדברי הרמב"ם שכוונתו לסוף שקיעה. דהנה בתענית י"ב ע"א איתא, אמר רב חסדא, כל תענית שלא שקעה עליו חמה, לאו שמיה תענית. ופירש הרא"ש שם בסימן י"ב, דהיינו סוף שקיעה, והוא צאת הכוכבים. וכן פירש המרדכי שם בסימן תרכ"ה, שפירוש שקעה עליו חמה, שקעה לגמרי, דהיינו צאת הכוכבים. וראה גם בב"י בסימן תקס"ב ובשו"ע שם סעיף א' שכתב כן, ע"ש. וא"כ יש לומר שגם מה שאמרנו כאן מצותה משתשקע החמה, היינו בסוף שקיעה שהוא צאת הכוכבים. (וראה גם בספר המנהיג הלכות חנוכה סימן קמ"ז, דמשתשקע החמה היינו כשקיעת החמה דתענית, ע"ש). וא"כ יש לפרש כן גם בדברי הרמב"ם דכוונתו לסוף שקיעה, ואין הכרח שנתכוין לשעה שהשמש מתכסית מעינינו. ולפ"ז כוונת מרן לבאר את דברי הרמב"ם דהיינו בסוף שקיעה. (וראה בבאר הגולה שם. וראה בדברי הב"י שם).

11. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעב סעיף א

והנה המחבר סתם כדעת הטור וסייעתו דס"ל דמה שאמר הגמרא דזמן הדלקת נר חנוכה הוא משתשקע החמה היינו סוף שקיעה אבל באמת יש הרבה ראשונים דס"ל דכונת הגמרא הוא על תחלת שקיעה שניה והוא בערך רבע שעה מקודם ועיין בביאור הלכה שביארנו דלאותן האנשים הנוהגין להתפלל מעריב בזמנו דהיינו אחר צאת הכוכבים נכון לנהוג כן לכתחלה להדליק קודם מעריב וכ"כ במור וקציעה וכן נהג הגר"א [אכן יטיל בה כ"כ שמן שידלוק חצי שעה אחר צאת הכוכבים] ואם לא הדליק מקודם והגיע זמן צה"כ יקדים להתפלל מעריב דהוא תדיר וגם יש בה מצות ק"ש שהיא דאורייתא [שע"ת] ודע דאפילו הנוהגין תמיד להדליק אחר תפלת ערבית מן הנכון שיכינו עכ"פ השמן בתוך הנרות קודם תפילת ערבית כדי שיהיה מוכן תיכף אחר תפלת ערבית להדליק דאם יעשה הכל אחר תפלת ערבית בודאי יש לחוש שיעבור עיקר זמן הדלקתו והוא חצי שעה מדינא דגמרא:

12. פסקי תשובות אורח חיים סימן תרעב אות ג

ואין הדברים אמורים אלא אם באפשרותו להתפלל עכשיו מעריב במנין, אבל אם אין מצוי לו עכשיו מנין לתפלת מעריב, או שאין באפשרותו לצאת עכשיו מביתו ללכת להתפלל במנין, או שרגיל תמיד להתפלל מעריב במנין קבוע מאוחר בלילה, יכול להקדים ולהדליק נרות חנוכה ואח"כ להתפלל מעריב, כי אין דין 'תדיר ואינו תדיר' קודם' אמור אלא בעומד לקיים שניהם עכשיו, משא"כ כשאינו עומד לקיים עכשיו שניהם אין חיוב להקדים התדיר.

13. שו"ת אור לציון חלק ד - הערות פרק מג - זמן ההדלקה הערה א

ולמעשה, מנהג בני ספרד כדעת מרן להדליק בצאת הכוכבים. (וראה גם בבא"ח פרשת וישב אות ז' ובכה"ח שם אות ב' ושכן כתבו המג"א והשכנה"ג ועוד). ואף שאין זו